

Pepi70

Végel László hetvenéves

„Kis, mokány granicsár, határszéli ember, közvetítő, komp, híd, egykori beatnik, mai harcsabajszú cyberpunk, megélt, megszenvedett antinacionalista“: az Isten éltesen Pepi! - Vágvölgyi B. András köszönti a Literán Végel Lászlót születése napján.

Pepivel nemrég telefonon beszéltünk, hívott egy pesti rendezvényre, nekem akkor pont a *Literával* volt elfoglaltságom, másnap hívtam én, már megint Újvidéken volt. Mondta, nem szeret már annyira Pestre járni, mióta nincs a **Pista**. Aki nemcsak szállásadó volt neki, de szellemi- és betéti társ, kül- és/vagy beltág, intellektuális és praktikus értelemben. Persze nem csak a Végel Pepinek hiányzik az **Eörsi Pista**, talán az egész magyar szellemi életre elmondható. (Én néha elképzelem, mit is írna ő most, ilyenkor vagy elsápadok, vagy fulladozok a röhögéstől.) Az előző évtizedben sokkal többet beszéltem a Pepivel. A háborúkról. Például a szerb írószövetség székházában fogyasztottunk pljeszkavicát, elmutogatta, hol udvarolt szimultán és féltérden Danilo Kiš féltucat nőnek, amit **Eörsi** is megírt. Pepi az embargó alatt Allen Ginsberg-esteket szervezett Újvidékre és Belgrádba. Elintézett nekem, akkori magyarnarancsos újságírónak – újvidéki tévétechnikusnak álcázva – autóstúrát a csetnik-ellenőrzés alatt lévő és erősen szétlőtt Vukovárra.

Magam részéről a szerbiai kilencvenes éveket 2000-ben zártam, a Miloševićet megbuktató választásról írtam, Újvidéken Végelnél

voltam, Belgrádban Makavejevnél, jó volt, máig szeretem/szeretném az ilyesmit, most is Egyiptomban lennék a legszívesebben. Aztán hazafelé, *via Kelebija*, leszedtek a vonatról, pedig írásos akkreditációm volt, nyolc órát ültem egy vasúti őrszobán, a boszniai Szerb Köztársaságba igyekvő tucatnyi orosz kurva (hivatalosan: rúdtáncosnők) hatósággal szembeni viselkedését figyelhettem, a késő esti vonattal elengedtek. Nem vágytam gyorsan vissza Szerbiába, később lelőtték a demokrata miniszterelnököt, Zoran Djindjićet, ezután meg egyáltalán nem szorgalmaztam a déli szomszédolást. Sokáig azt hittem, a magyarnál egy hülyébb (értsd: önsorsrontóbb) nép van a térségben: a szerb. (Mondtam ezt annak fényében, hogy tudom, időről időre szlovák és román barátaink is képesek meglepetésre, Ukrajnát meg már ide sem számolom.) A szerb hülyeség hosszú dekádja mintha véget ért volna, csak azért, hogy utat engedjen a magyar hülyeségnek a listavezető címéért.

fotó: Végel László honlapja

Végel László az elmúlt tíz évből hosszabb időt Berlinben töltött. Tulajdonképpen azóta nem is sokat – eufemizmus: semennyit – beszéltem vele: igenmód kíváncsi lennék, hogy az újvidéki multikulti lokálpatriótának hogyan jött be a kultúrnagyváros. Erre a kis dolgozatra készülve elolvastam Szerbhorváth György *Vajdasági lakomáját*, mely a valahavolt egyik legjobb magyar folyóirat (*Új Symposium*) érdekes története, Végel meghatározó szerepével és újraolvastam az *Egy makró emlékiratait*. Szinte kamaszíróként írta 1967-ben, huszonhatodik évében. Magyarországon aktuálisan

elképzelhetetlen könyv. Beatnik író, bácskai Kerouac. „Ma végre sikerült időt szakítanom, hogy egész délután a kockás ingeket nézegessem.” Híres nyitómondat. „Nem olvasok komoly könyveket, csak sztrippeket.” A *Makró* az a könyv a magyar irodalomban (nemcsak a „jugómagyar”, hanem az „egyetemes”, haha!), amely a legközelebb áll a francia újhullám filmjeihez. „A legtöbb lány úgy írja a levelet, mintha kombinében ülne az asztal mellett, és vajaskenyeret szopogatna”, és „olyan a haja, mint Françoise Dorléacnak egy Truffaut filmben”. Párizshoz képest persze vidékies az akkori *Noviszád*, az életérzés a máriateréziás parasztkorok mintájára a jospibrozos parasztpop, de ez a vidék (akkor) egy kozmopolita vidék, nemzetfeletti ország, elismert vezetője az el-nem-kötelezettek mozgalmának; bandungi csevap, az öt elvvel és sok hagymával. A régi Végelt olvasva próbálom előcsalni magamból a legősibb Jugoszlávia-élményt: a színes olasz *majicák* mellett egy szabadkai suszterájra emlékszem, rézsútos, délutáni napfény, valamiért sötétkék és sötétbarna, bőrszag és por, a falon Tito-kép lóg. Kisgyerek voltam, hatvanas évek még, de feltűnt, nálunk nem lógott Kádár-kép a cipész KTSZ-ben, a kéziratra támaszkodó Leni (*sic!*) is csak az oviban, itt viszont a suszter mintha örömeiben tette volna ki. „A trafikokban rágógumibot, prefogyasztói világállapot” – ezt most nem Végeltől idézem. „...belevaló buli lesz, nem babra megy a játék. Ezek már a csoportszexet gyakorolják” – ezt viszont igen. Zsúrfiúk és stramm lányok. Nyelvi minimalizmus, peremvidéki peremnyelv, a *makró*, aki kerítő és illegális pornográfus, rejtekhelyről, zsarolási céllal „a picákat fényképezi”, mint, mondjuk, ugyanebben az időben, a világ másik felén Imamura vagy Wakamatsu – hamár a *francia* újhullámról van szó –, de „körülöttem idősebb hapekok népdalokat énekelnek”, mert a parasztpop turbófolk is, és „hová rohantok? Nem történik semmi”, illetve nagyonis történik, csak az is egy zsákutca, másik zsákutca, csőtöréssel a végén – Végel Pepinek is csak a kilencvenes években mesélte el idős édesanyja, amire ő nem emlékezhetett, hogy a szenttamási (Srbobran) utcájukban hogyan öltek meg 44-ben a partizánok magyar szomszédokat, ami a „hideg napokért” volt a bosszú, amiből egyenesen következett 1991, és majdan, a jövőben következhet egy ma még nem tudott évszám, mondjuk Horvátországban vagy Boszniában vagy Koszovóban, mert ciklikus az élet, mégha buta és unalmas is. Persze, „az ember belehülyül a magányba”. Ilyenkor veszi elő az „örökíróját”. Persze a *makró* idején még ÉGALITÉ volt, meg SEXUALITÉ, ja, és LIBERTÉ – bár utóbbi visszatekintve nem tűnik százasnak, de ne vitassuk el a hajdani helyiértékű hamistudatot! Mert már akkor megjelentek a „férfikölnitől illatos besúgók, akik színlelik a részeges bohémot, a rend gondosan fésült, illedelmes és körmönfont esztétáját”, s akiből

huszonöt év múltán akár készsággel válhatott (mindmáig) utolsó európai tömeggyilkos is. „Kedves hazafiak, nemzetmentők, állami kurvák, rendőrbérik, irodalmi selyemgyerekek. Fenséges emberiség! Humanista rendteremtők. Sűgj!” – írja a Végel Pepi 1967-ben, huszonhat évesen. „Rossz véleménynel vagyunk azokról, akikről mindenki rossz véleménynel van. Igen, írtsuk a gatz” – nade elég is abból, hogy most itt Fűggőt játszom! Végel Pepi jól megélte a gatzirtást, bujkálnia is kellett, szerintem az *Exterritórium* c. könyve a délszláv háborúk legjobb elemzése – világszinten.

Tíz év után, hirtelen ötlettől vezérelve, néhány órára visszatértem Szerbiába. Temesváron voltam, csak egy estét, zuhogott az eső, gondoltam másnapra eláll, el is állt, Zsombolya felé vettem az irányt, végre átautózni a *Schwäbische Türkei* dandárján. (Még az is eszembe jutott, hogy el kéne menni Herta Müller miatt Nitzkydorfbba, de nem esett útba, és azt is gondoltam, ennyire sznob azért nem lehetek.) Romániából Szerbiába érve, Unióból Páriába, pedig huszonéve mennyire másként is volt ez, persze rámtörtek az emlékek. És persze az útjelző táblák: Novi Sad (Neoplanta, Neusatz, Újvidék – ezt nem írják, ezt én mondom) 100 kilométer. El kéne menni a Végel Pepihez! Telefonszám persze nincs nálam, az Oslobodjenije sugárutat mégcsak megtalálnám, nade a házszám. Nem is vagyok bejelentkezve. Nem mentem végűl, de autóvezetés közben, az őszi napsűtésben sokat gondoltam rá. Útközben egy Žitište nevű helyen (Bégaszentgyörgy, mint utóbb megtudtam a magyar nevét; sportváros – *sportski grad!*) megláttam, amit látni akartam, rájöttem, hogy a falusi Rocky-szobrok országában vagyok. Két lábbal ugrottam a fékre! Nem hittem a szememnek. Tényleg Rocky Balboa feketére festett gipszszobra áll Zitiste főterén a szűrke márvány piederstálon – kicsit sem hasonlít az őt megszemélyesítő Sylvester Stallonéra –, fotó is készűlt. Akkor nem tudtam, de mostanra rájöttem: A hetvenéves Végel Pepit ünneplem én ezzel a Rockyra hajazó mozdulattal. „Kis, mokány granicsár, határszéli ember, közvetítő, komp, híd, egykori beatnik, mai harcsabajszű cyberpunk, megélt, megszenvedett antinacionalista”: az Isten éltesse Pepi!

Nem először írok **Végel-köszöntőt**, az imént is magamat idéztem öntetszelgő-mód és nem is szokásom előre bejelentkezni, de bejelentkezem: szeretnék írni köszöntőt Pepi80, Pepi90, Pepi100 címen is, egészen bis Hundertundzwanzig!

Vágvölgyi B. András